

Bölüm 1

AŞI KARARSIZLIĞI

Ayşe GÖKÇE¹

GİRİŞ

Aşılama ile her yıl kızamık, kızamıkçık, difteri-boğmaca-tetanoz gibi hastalıklar nedeniyle meydana gelen 4.4 milyon ölüm engellenmekle birlikte 2030 yılına kadar bu rakamın 5.6 milyona ulaşması beklenmektedir (1). Aşılama ile elde edilen bu başarıya rağmen aşılama oranları son yıllarda yatay bir seyire hatta düşüşe geçmiştir (2). 2000 yılında küresel olarak hiç aşılanmamış çocuk sayısı 22.3 milyon iken 2010 yılında bu sayı 15.4 milyona gerilemiş olup 2021 yılında ise 18.2 milyona yükselmiştir. Dünya genelinde 5 çocuktan biri aşısız veya eksik aşıli durumdadır (3).

Covid-19 pandemisi nedeniyle çocukluk çağı aşılarında aşılama oranlarında önemli düşüş görülmüştür (3). 2019 yılında DTP1 aşı (difteri, tetanos, boğmaca) oranı %90 iken 2020 yılında %87'ye, 2021 yılında da %86'ya gerilemiştir. Benzer şekilde Kızamık aşı oranında da bir düşüş görülmüştür (3). Covid-19 pandemi döneminde aşılama oranlarındaki düşüşün nedenleri arasında sağlık sistemlerinin kapasitesini aşan yeni sorumlulukların eklenmesi, sağlık personeli eksikliğinin daha da derinleşmesi, ön planda çalışan kadın sağlık personelinin evde oluşan ek sorumluluklarının oluşması, virüse yakalanma korkusu ve izolasyon nedeniyle ailelerin aşı yaptırmak için sağlık kurumuna başvuruların ertelenmesi olarak sunulmaktadır (2).

UNICEF in tahminine göre pandemi döneminde 2019-2021 yılları arasında 67 milyon çocuk tamamen veya kısmen aşılanmamış, 48 milyonu tamamen aşılanmamıştır. 2019 yılında 19.1 milyon tam aşılanmamış çocuğun 13.3 milyonu hiç aşılanmamış, 5.9 milyonu eksik aşılidir. 2020 yılında 22.9 milyon tam aşılanmamış çocuğun 16.5 milyonu hiç aşılanmamış, 6.4 milyonu eksik aşıli; 2021 yılında ise 25 milyon tam aşılanmamış çocuğun 18.2 milyonu hiç aşılanmamış, 6.8 milyonu eksik aşılanmıştır (3).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ayse.baran@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0591-2936

bakış açısı yan etkileri ve sağlık personelinin yaklaşımı gibi sosyokültürel ve çeşitli diğer faktörlerden etkilendiği görülmüştür (15,18-25).

SONUÇ

Aşı kararsızlığında toplum liderlerinin ve sosyal medya ve diğer iletişim araçları aracılığıyla kişiler arasında oluşturulan aşı karşıtlığı akımının etkisi büyük orandadır. Ayrıca toplumda aşılama davranışını etkileyen bir diğer önemli faktör aşılar hakkında bilgi eksikliği ve yanlış bilgilenme durumudur. Pandemi döneminde de Covid-19 aşıları ile ilgili toplumda oluşan bilgi kirliliği nedeniyle aşı kararsızlığının artmasına neden olmuştur. Aşı kararsızlığının önüne geçebilmek ve ortadan kaldırmak için özellikle toplumu etkileyen toplumun liderleri, sosyal medya, kitle iletişim araçları gibi kanallar aracılığıyla aşılar ve aşılama konusunda doğru bilgiler sağlık profesyonelleri tarafından sunulmalıdır. Bu konuda yapılan yanlış bilgilendirme ve aşı kararsızlığını savunan grupların yaptığı yanlış bilgilendirmeler tespit edilip gerekli müdahaleler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. UNİCEF (2023). The State of the World's Children 2023. (10/06/2023 tarihinde <https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2023#SOWC> adresinden ulaşılmıştır)
2. WHO (2023). Vaccines and immunization. (10/06/2023 tarihinde https://www.who.int/health-topics/vaccines-and-immunization#tab=tab_1 adresinden ulaşılmıştır)
3. WUENIC(2023). WHO UNICEF Immunization Coverage Estimates 2022 revision. (15/08/2023 tarihinde https://www.who.int/docs/default-source/immunization/immunization-coverage/wuenic_notes.pdf?sfvrsn=88ff590d_6 adresinden ulaşılmıştır)
4. WHO (2014). Meeting of the Strategic Advisory Group of Experts on Immunization, October 2014: conclusions and recommendations. 15/06/2023 tarihinde <https://www.who.int/publications/i/item/WER8950> adresinden ulaşılmıştır)
5. MacDonald NE. Vaccine hesitancy: Definition, scope and determinants. *Vaccine*. 2015; 33(34):4161-4164. DOI:10.1016/j.vaccine.2015.04.036
6. WHO(2014). Report of The Sage Working Group on Vaccine Hesitancy. (10/06/2023 tarihinde https://www.assetscienceinsociety.eu/sites/default/files/sage_working_group_revised_report_vaccine_hesitancy.pdf adresinden ulaşılmıştır)
7. Dube E, Gagnon D, Nickels E, et al. Mapping vaccine hesitancy-country-specific characteristics of a global phenomenon. *Vaccine*. 2014;32(49):6649-6654. DOI:10.1016/j.vaccine.2014.09.039
8. Larson HJ, Jarrett C, Eckersberger E, et al. Understanding vaccine hesitancy around vaccines and vaccination from a global perspective: a systematic review of published literature, 2007-2012. *Vaccine*. 2014; 32(19):2150-2159. DOI:10.1016/j.vaccine.2014.01.081

9. Picchio CA, Carrasco MG, Sagué-Vilavella M, et al. Knowledge, attitudes and beliefs about vaccination in primary healthcare workers involved in the administration of systematic childhood vaccines, Barcelona, 2016/17. *Euro Surveill.* 2019;24(6):1800117. DOI:10.2807/1560-7917.ES.2019.24.6.1800117.
10. Luthy KE, Beckstrand RL, Callister LC. Parental hesitation in immunizing children in Utah. *Public Health Nurs.* 2010;27(1):25–31. DOI:10.1111/j.1525-1446.2009.00823.x.
11. Repalust A, Šević S, Rihtar S, et al. Childhood vaccine refusal and hesitancy intentions in Croatia: insights from a population-based study. *Psychol Health Med.* 2017;22(9):1045–1055. DOI:10.1080/13548506.2016.1263756
12. Boz G, Gokce A, Yigit E, et al. Knowledge and behaviors of nurses working at Inonu University Turgut Ozal Medical Center on childhood vaccine refusal. *Hum Vaccin & Immunother.*2021;17(11): 4512-4517. DOI:10.1080/21645515.2021.1963170
13. Tekin C, Gökçe A, Boz G, et al. Reasons for parental hesitancy or refusal of childhood vaccination in Türkiye. *East Mediterr Health J.* 2023;29(5):343–353. DOI:10.26719/emhj.23.059
14. Zhou L, Wang J, Cheng P, et al. HPV Vaccine Hesitancy Among Medical Students in China: A Multicenter Survey. *Front Public Health.* 2022; 21(10):774767. DOI: 10.3389/fpubh.2022.774767.
15. Kilich E, Dada S, Francis MR, et al. Factors that influence vaccination decision-making among pregnant women: A systematic review and meta-analysis. *PLoS One.*2020;15(7):e0234827. DOI: 10.1371/journal.pone.0234827.
16. Kurt O, Küçükkeleşçe O, Öz E, et al. Childhood Vaccine Attitude and Refusal among Turkish Parents. *Vaccines.*2023; 11(8):1285. DOI:10.3390/vaccines11081285
17. Gjini E, Moramarco S, Carestia MC, et al. Parents' and caregivers' role toward childhood vaccination in Albania: assessment of predictors of vaccine hesitancy. *Ann Ig.* 2023;35(1):75-83. DOI:10.7416/ai.2022.2521
18. Durmaz N, Suman M, Ersoy M, et al. Parents' Attitudes toward Childhood Vaccines and COVID-19 Vaccines in a Turkish Pediatric Outpatient Population. *Vaccines.*2022;10(11):1958. DOI:10.3390/vaccines10111958
19. Napolitano F, Miraglia del Giudice G, Angelillo S. Et al. Hesitancy towards childhood vaccinations among parents of children with underlying chronic medical conditions in Italy. *Vaccines.* 2022; 10(8), 1254. DOI:10.3390/vaccines10081254
20. Kwok KO, Li KK, Wei WI, et al. Editor's Choice: Influenza vaccine uptake, COVID-19 vaccination intention and vaccine hesitancy among nurses: A survey. *Int J Nurs Stud.*2021;114:103854. DOI:10.1016/j.ijnurstu.2020.103854
21. Robertson E, Reeve KS, Niedzwiedz CL, et al. Predictors of COVID-19 vaccine hesitancy in the UK household longitudinal study. *Brain Behav Immun.* 2021;94:41-50. DOI:10.1016/j.bbi.2021.03.008
22. Włodarska A, Gujski M, Pinkas J, et al. The influence of socio-demographic characteristics on attitudes towards prophylactic vaccination in Poland. *Int J Occup Med Environ Health.*2021;34(1):121–132. DOI:10.13075/ijomeh.1896.01671.
23. Porth JM, Wagner AL, Teklie H, et al. Vaccine non-receipt and refusal in Ethiopia: the expanded program on immunization coverage survey, 2012. *Vaccine.*2019;37(15):2106–2121. DOI:10.1016/j.vaccine.2019.02.045.
24. Soveri A, Karlsson LC, Mäki O, et al. Trait reactance and trust in doctors as predictors of vaccination behavior, vaccine attitudes, and use of complementary and alternative

- medicine in parents of young children. *PLoS One*. 2020;15(7):e0236527. DOI:10.1371/journal.pone.0236527.
25. Topçu S, Almış H, Başkan S, Turgut M, Orhon FŞ, Ulukol B. Evaluation of childhood vaccine refusal and hesitancy intentions in Turkey. *Indian J Pediatr*. 2019;86(1):38-43. DOI:10.1007/s12098-018-2714-0.